

Брюксел, 18.11.2020 г.
COM(2020) 738 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА
относно изпълнението на Решение № 1608/2003/ЕО на Европейския парламент и
на Съвета за статистиката в научно-технологичната област

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Официалните статистически данни за науката, технологиите и иновациите в Европейския съюз се основават на Решение № 1608/2003/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юли 2003 г. относно създаването и развитието на статистически данни на Общността в научно-технологичната област¹.

Съгласно член 5 от Решение № 1608/2003/ЕО (наричано по-нататък „Решението“) се изисква Комисията да представя на Европейския парламент доклад на всеки 3 години, в който дава оценка на изпълнението на Решението. Това е петият доклад за изпълнението², представен от Комисията на Европейския парламент и на Съвета съгласно член 5. В доклада се оценява изпълнението на посочените в член 2 от Решението самостоятелни статистически действия. Целта на тези действия е създаването на система за статистическа информация за науката, технологиите и иновациите с оглед на подпомагането и мониторинга на политиките на ЕС. В доклада са отразени предимно промени, настъпили след изготвянето на предишния доклад през 2018 г.

Комисията изпълнява Решението чрез регулаторни мерки и доброволно събиране на данни в държавите — членки на ЕС, както и чрез изготвяне на собствена статистическа информация от Евростат.

През 2012 г. Комисията прие Регламент за изпълнение (ЕС) № 995/2012³. В Регламента за изпълнение се определят правилата за прилагане на Решението и се обръща по-специално внимание на статистическите данни за:

- научноизследователската и развойната дейност (НИРД);
- държавните бюджетни кредити за научноизследователска и развойна дейност (ДБКНИРД);
- иновациите; както и
- други свързани аспекти, а именно човешките ресурси в областта на науката и технологиите, патентите, високотехнологичните отрасли и основаните на знанието услуги.

С въвеждането на изисквания относно използваните статистически единици и стандартите за уеднаквеното докладване Регламентът за изпълнение засилва хармонизирането на статистическите данни за НИРД и иновациите в ЕС и укрепва връзката на тези статистически данни с европейската бизнес статистика. Събраните статистически данни са широко използвани във връзка с мониторинга на политиките на ЕС.

¹ Решение (ЕО) № 1608/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 22 юли 2003 г. относно създаването и развитието на статистически данни на Общността в научно-технологичната област (ОВ L 230, 16.9.2003 г., стр. 1).

² Предишните доклади бяха COM(2007) 801, приет на 14 декември 2007 г.; COM(2011) 184, приет на 11 април 2011 г.; COM(2014) 211, приет на 7 април 2014 г.; COM(2018) 769, приет на 28 ноември 2018 г.

³ Регламент за изпълнение (ЕС) № 995/2012 на Комисията от 26 октомври 2012 г. за определяне на подробни правила за прилагането на Решение № 1608/2003/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно създаването и развитието на статистически данни на Общността в научно-технологичната област (ОВ L 299, 27.10.2012 г., стр. 18).

Решението и Регламентът за изпълнение подобриха статистическите данни за НИРД и иновациите, с което се подпомага изпълнението на следните действия на ЕС:

- През юни 2010 г. Европейският съвет прие стратегията за работни места и интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“⁴. Една от петте водещи цели на ЕС от тази стратегия е да се подобрят условията за иновации и НИРД с цел увеличаване на равнищата на комбинираните публични и частни инвестиции в НИРД до 3 % от БВП до 2020 г.
- В своето съобщение от 6 октомври 2010 г.⁵ относно водещата инициатива „Съюз за иновации“ Комисията предложи създаването на допълнителни показатели за измерване на интензивността на НИРД и за иновативни бързоразвиващи се дружества. Предложено беше и изготвянето на ежегоден сравнителен анализ на иновациите в Съюза⁶, чрез който да се проследява цялостният напредък по отношение на постиженията в областта на иновациите. През 2017 г. и 2019 г. сравнителният доклад за иновациите бе подобрен с помощта на повече резултати от проучването на иновациите в Общността⁷ (CIS) на ЕС. Сравнителният доклад за иновациите за 2020 г. беше публикуван на 23 юни 2020 г. Данните за НИРД и иновациите служат като основа за докладите на Комисията относно устойчивото развитие и европейското научноизследователско пространство. Данните за разходите за НИРД се използват за целите на отчитането на национално ниво.
- Данните за НИРД и иновациите служат като основа за анализа на Комисията относно показателите в областта на науката, изследванията и иновациите в ЕС, публикуван в доклада на Комисията „Показатели в областта на науката, изследванията и иновациите в ЕС“.

В този доклад се обобщава прилагането на предвидената в Решението система за статистическа информация за науката, технологиите и иновациите (НТИ). В глава 2 от доклада се разглеждат най-важните промени, свързани с изпълнението на мерките. Глава 3 обхваща качеството на данните, а в глава 4 се обръща внимание на разходите и статистическата тежест. Глава 5 разглежда бъдещото развитие.

2. НАЙ-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ СЛЕД НОЕМВРИ 2018 Г.

Най-важните промени при изпълнението на мерките след ноември 2018 г. съгласно член 2 от Решението са изброени по-долу:

⁴ Заключение на Европейския съвет от 17 юни 2010 г.

⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Водеща инициатива на стратегията „Европа 2020“ — Съюз за иновации“, COM(2010) 546.

⁶ Преименуван на „сравнителен доклад за иновациите“ през 2016 г.

⁷ Проучване, изпращано на предприятията в цяла Европа на всеки 2 години за оценяване на иновативността им и за получаване на данни за това кои условия на бизнес средата благоприятстват иновациите.

- На 27 ноември 2019 г. Европейският парламент и Съветът приеха Регламент (ЕС) 2019/2152 за европейската бизнес статистика⁸, в който наред с другото е обхваната европейската статистика за НИРД и иновации. С този регламент ще се отмени Решението, считано от 2021 г. Основно въздействие на Регламент (ЕС) 2019/2152 е по-доброто интегриране на различни отрасли на бизнес статистиката и различни системи за изготвяне на статистически данни. Това ще подобри качеството на данните и ще доведе до по-ефективно изготвяне на данни. CIS и проучването на предприятията в областта на НИРД бяха преразгледани, така че съдържащите се в тях определения да бъдат изцяло съгласувани с общите определения, посочени в Регламент (ЕС) 2019/2152 и които се използват в цялата европейска бизнес статистика (например в статистическия бизнес регистър и структурното бизнес проучване). Това прави резултатите по-съгласувани и намалява тежестта върху респондентите чрез повторно използване на вече наличната информация от други източници. Освен това привеждането в съответствие с други съответстващи видове събиране на данни и стандарти за национални сметки улеснява използването на данните за НИРД и иновациите в доклади за моментното състояние.
- Европейските статистически данни за НИРД и ДБКНИРД са в съответствие с насоките в Наръчника на Фраскати на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) — „Насоки за събиране и докладване на научни изследвания и експериментално развитие“. Това позволява извършването на международно сравнение извън ЕС. През 2015 г. ОИСР публикува нова версия на Наръчника на Фраскати (FM2015). Впоследствие Евростат в тясно сътрудничество с държавите — членки на ЕС, адаптира събирането на данни относно статистиката за НИРД и ДБКНИРД, за да се осигури непрекъснато съответствие с насоките от FM2015. Евростат разработи методологически насоки за проблеми, по отношение на които в FM2015 се предоставя избор между различни варианти или се допуска тълкуване. С тези методологически насоки сравняването на статистическите данни за НИРД и ДБКНИРД в държавите — членки на ЕС, ще стане много по-лесно.
- Европейските статистически данни относно иновациите са в съответствие с Наръчника от Осло — „Насоки за събиране и тълкуване на данни за иновации“. Наръчникът от Осло е съвместна публикация на ОИСР и Евростат. Четвъртото издание на Наръчника от Осло беше публикувано в края на 2018 г. В него са изяснени по по-добър начин понятията, използвани в статистиката за иновациите, и са обхванати нови теми, свързани с бизнес иновациите. За да извлече максимална полза от новото издание на Наръчника от Осло, Евростат в тясно сътрудничество с държавите — членки на ЕС, въведе съществени промени в проучването на иновациите в Общността (CIS). Понастоящем CIS представя по-добре данните за иновационните дейности и способности, потоците от знания, външните движещи сили и фактори и резултатите от иновациите, както и за иновациите, които носят ползи за околната среда (екоинновациите). Освен това Евростат преработи CIS, за да се осигури повече информация относно всички предприятия, т.е. както относно новаторските предприятия, така и относно предприятията, които не са активни в сферата на иновациите. Това ще помогне на отговорните политически фактори да разберат по-добре какво отличава силните от слабите новатори или от предприятията,

⁸ Регламент (ЕС) 2019/2152 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 година за европейската бизнес статистика (ОВ L 327, 17.12.2019 г., стр. 1).

които не са ангажирани с иновации, и да разработят подходящи политики. Тези промени ще повишат качеството и значимостта на резултатите от гледна точка на политиката.

- Евростат подобри в техническо отношение предаването на данни за НИРД и ДБКНИРД, както и на данни от CIS. В миналото данните се изпращаха чрез обширни таблици в Excel, а понастоящем се изпращат в съответствие с формата за обмен на статистически данни и метаданни (SDMX). Това доведе до значително подобряване на предаването на данни, което помага да се съкрати времето, необходимо на Евростат за валидиране на данните. По този начин е възможно да се подобри своевременността на публикуването на данни в бъдеще.
- По отношение на европейските статистически данни за човешките ресурси, заети в областта на науката и технологиите, и статистическите данни за науката и технологиите, представени по пол, Евростат преразглежда процеса на изготвяне на статистическите данни, за да осигури пълно съответствие с данните от наблюдението на работната сила в ЕС.
- В допълнение към изискванията за горепосочените области в Решението се изисква да бъдат разработени нови статистически променливи при статистическите данни за патентите и статистическите данни за високите технологии. Продължава разработването на методологии и изготвянето на статистически данни за високите технологии. Що се отнася до патентите и правата върху интелектуалната собственост (ПИС), Евростат прекрати дейността си, тъй като понастоящем Европейското патентно ведомство само публикува свързаните данни.

3. КАЧЕСТВО НА ДАННИТЕ

Статистическите данни трябва да са надеждни и подходящи за целта. Събирането на данни относно НИРД и иновациите се подлага на систематичен преглед по отношение на качеството, който включва събиране на доклади за качеството и редовно проследяване на съответствието.

С Кодекса на европейската статистическа практика⁹ се определя стандартът за разработването, изготвянето и разпространението на европейска статистика. Този документ съдържа 16 основни принципа, някои от които се отнасят до общите институционални условия (професионална независимост или адекватност на ресурсите), изисквани от органите и организациите на държавите — членки на ЕС, работещи със статистически данни. Тези принципи укрепват цялостното качество

⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/9332058/KS-02-18-142-BG-N.pdf/cf8accac-eba2-4fd8-98ee-2448ec7fdc9e>. Кодексът на европейската статистическа практика е одобрен на 24 февруари 2005 г. от Статистическия програмен комитет. Той беше преразгледан от Комитета на Европейската статистическа система (Комитета на ЕСС) на 28 септември 2011 г. и отново на 16 ноември 2017 г.

на европейските статистически данни. В Кодекса на практиката са обхванати няколко от принципите за качество, пряко свързани с проучванията на НТИ (например точност, съгласуваност и съпоставимост), като те се наблюдават посредством редовното докладване за качеството.

Изпълнението от страна на държавите — членки на ЕС, на изискванията за задължително предоставяне на данни е много удовлетворително като цяло. Въпреки това в изолирани случаи продължават да съществуват някои проблеми във връзка със съответствието, свързани главно с късното предоставяне на данни. Всяка година от 2007 г. насам Евростат събира национални доклади за качеството на статистическите данни за НИРД и ДБКНИРД. Освен това Евростат събира национални доклади за качеството за всеки кръг на CIS от 2004 г. насам (CIS се провежда на всеки 2 години) и публикува обобщение на докладите за качеството от CIS. Съгласно Регламент (ЕС) № 995/2012 докладването за качеството беше включено като елемент от задължителното предоставяне на данни, считано от 2013 г. Проведената през 2017 г. консултация между изготвящите данни субекти и потребителите на данни потвърди, че данните, които са от най-голямо значение за изготвянето на политики на национално равнище и на равнище ЕС, са обхванати от посочения регламент. През 2018 г. и 2019 г. Евростат проведе задълбочена консултация относно процеса на събиране на данни за НИРД и ДБКНИРД и относно качеството на тези данни и обсъди възможните начини за тяхното подобряване с държавите — членки на ЕС, в Работната група в областта на науката, технологиите и иновациите през ноември 2019 г.

Невинаги се осигуряват данни за незадължителните променливи или категории¹⁰. Държавите — членки на ЕС, посочват разходите и голямата тежест върху респондентите и някои характеристики на националните си системи за изготвяне на данни като причини тези данни да не се осигуряват. Евростат продължава да насърчава държавите — членки на ЕС, да предоставят данни за незадължителните променливи и категории с цел получаване на съпоставими данни за всички държави — членки на ЕС, и с течение на времето. От началото на XXI век досега тези данни бавно, но сигурно стават все по-пълни. Като се има предвид, че стремежът да се подобри пълнотата на данните за незадължителните променливи и категории е дълъг процес, Комисията ще продължи своята политика на предоставяне на насоки и подкрепа в тази насока.

По отношение на статистическите данни за НИРД Евростат и държавите — членки на ЕС, продължават да работят, за да се осигури събиране на данни за всички организации, ангажирани с НИРД, независимо от техния размер или от икономическия сектор, към който принадлежат. Освен това, когато държавите — членки на ЕС, предоставят прогнози, Евростат редовно оценява качеството им.

4. РАЗХОДИ И ТЕЖЕСТ

Евростат предприе няколко опита в миналото за събиране на данни за разходите и тежестта на дейностите по събиране на данни за НТИ. Евростат поиска включване на точни данни в докладите за качеството, но се оказа трудно да се получат

¹⁰ Променливи или определени категории в рамките на променливите, които са част от събираните европейски данни за НИРД и в рамките на CIS, но не са обхванати от Регламент за изпълнение (ЕС) № 995/2012 на Комисията.

съпоставими данни, позволяващи сравнение или оценка на цялостните разходи. Редица държави — членки на ЕС, посочиха, че няма да е възможно да бъдат разграничени разходите за съставяне на европейските статистически данни за НИРД и иновации от разходите за съставяне на други данни за европейската бизнес статистика или от разходите за сходни дейности, извършвани основно за националните нужди от информация. В случаите, когато са налични данни, методологиите за докладване варират между отделните държави — членки на ЕС, и отделните институции в рамките на държавите — членки на ЕС. Тези различия не позволяват реално сравнение или публикуване на разчетите по отделните разходни пера.

През последните години обаче по различни поводи националните статистически органи съобщиха за липсата на ресурси, което поражда сериозна загриженост за възможността им да изпълняват съществуващите или новите европейски изисквания по отношение на данните. При тези обстоятелства определянето на приоритети има по-важно значение от всякога както за изпълняваните понастоящем, така и за планираните статистически дейности.

За да се намалят разходите за изготвяне на статистически данни, общите изисквания в Регламент (ЕС) 2019/2152 за европейската бизнес статистика се запазват на сегашното равнище. Евростат предприе също така действия за повишаване на ефективността на разходите и на целесъобразността. Примерен подбор на тези действия е представен по-долу.

- Между 2016 г. и 2020 г. Евростат интегрира по-добре събирането на данни от CIS в бизнес статистиката, като по този начин направи възможно повторното използване на вече наличната информация от други статистически данни.
- Евростат преразгледа концепциите, използвани в бизнес проучването за НИРД, и по-специално в CIS, за да съответстват на счетоводните правила и обичайните практики в бизнеса. Това улеснява докладването от страна на предприятията и повишава качеството на данните.
- Евростат насърчава повишаването на ефективността по различни начини. Например той определи технически стандарти за предаването на данни. Също така въведе и общи правила и процедури за валидиране на данните. Това направи изготвянето на статистически данни по-ефективно както в държавите — членки на ЕС, така и в Евростат.

5. БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ

Основната цел по отношение на бъдещото развитие на статистическите данни на ЕС в научно-технологичната област ще бъде по-нататъшното укрепване на връзката между тези статистически данни и другите данни от бизнес статистиката. За да се постигне това, статистическите данни за НИРД, ДБКНИРД и иновациите са включени в Регламент (ЕС) 2019/2152 за европейската бизнес статистика. Това ще направи данните по-съгласувани и по-лесно съпоставими и същевременно ще спомогне за намаляване на разходите и тежестта.

В рамките на Работната група в областта на науката, технологиите и иновациите през ноември 2019 г. Евростат и държавите — членки на ЕС, се съгласиха, че в CIS

от 2020 г. ще бъдат предоставени данни относно иновациите, които водят до ползи за околната среда, и данни относно възприетото значение на изменението на климата за бизнеса. Тези данни са от изключително значение за Европейския зелен пакт.

Продължаващото интернационализиране на НИРД, иновациите и другите дейности на предприятията поставя допълнителни предизвикателства пред съставянето на статистически данни за НТИ и ще продължи да поставя предизвикателства в бъдеще. Тези предизвикателства включват както получаването на нови статистически данни за интернационализирането, така и по-доброто провеждане на бизнес проучванията в един по-глобализиран (и следователно по-сложен) свят.

Евростат и държавите — членки на ЕС, ще работят заедно в тясно сътрудничество, за да използват по-добре данните от CIS в бъдеще. Тази работа няма да увеличи тежестта върху респондентите в проучванията. Евростат и държавите — членки на ЕС, работят по проекти, които имат за цел:

- да се докладва за различните иновационни профили на предприятията (например „стратегически новатор“, „предприятие, което адаптира иновациите“, „слаб новатор или предприятие, което не е ангажирано с иновации“). По този начин би могло да се установи кои от тези иновационни профили се срещат по-често във всяка държава. Например би било възможно да се посочи какъв процент от предприятията в дадена държава са „стратегически новатори“ и какъв процент са „предприятия, които адаптират иновациите“. Освен това ще бъде възможно да се установят характеристиките на различните профили. Целта е отговорните политически фактори да получат по-диференцирано разбиране за факторите, които стимулират или затрудняват иновациите;
- по-добре да се измерват резултатите от иновациите чрез свързване на данните от CIS с данните от статистическия бизнес регистър и структурното бизнес проучване. Тази дейност може да подобри статистическата информация относно стартиращите и разрастващите се¹¹ предприятия;
- да се подкрепи изготвянето на регионални данни от CIS.

Проектите ще се обединят, за да се използват в максимална степен полезните взаимодействия.

Както в случая с данните за НИРД и ДБКНИРД, в бъдеще държавите — членки на ЕС, ще предават данните от CIS чрез SDMX. Това ще повиши ефективността, гъвкавостта и своевременността на предаването на данни.

Евростат и държавите — членки на ЕС, ще подобрят предоставянето на метаданни и доклади за качеството на статистическите данни за НИРД и ДБКНИРД.

Евростат и държавите — членки на ЕС, ще проучат допълнителни мерки за подобряване на своевременността на оценките за ключовите показатели от CIS.

¹¹ Предприятия, които са от твърде дълго време на пазара, за да бъдат класифицирани като стартиращи, но отбелязват силен растеж.

В това развитие ще се отчете все по-важната роля на научните изследвания и иновациите за справяне с предстоящите предизвикателства, както е посочено в следващите примери:

- Съгласно Европейския зелен пакт Комисията „Фон дер Лайен“ определи амбициозната цел да се трансформира икономиката на ЕС и да се насочи по нов път на устойчиво развитие. За да постигне това, Европейската комисия е разработила набор от политики, които водят до дълбока трансформация, така че да се гарантира, че устойчивостта е основна част от всички политики на ЕС¹². Комисията предложи няколко инструмента, като новата програма „Хоризонт Европа“, предложенията, споменати в Плана за инвестиции за устойчива Европа и в програмата InvestEU¹³. Важен аспект в гарантирането, че устойчивостта винаги се взема под внимание, е мобилизирането на научните изследвания и насърчаването на иновациите¹⁴. За формулирането и прилагането на свързани политики са необходими висококачествени данни за НИРД и иновациите, включително данни, свързани с иновациите, които носят ползи за околната среда.
- Комисията „Фон дер Лайен“ представи амбицията си да изгради цифровото бъдеще на Европа. Комисията работи по цифрова трансформация въз основа на три стълба: технология, която работи за хората; справедлива и конкурентоспособна цифрова икономика; отворено, демократично и устойчиво общество. Научните изследвания и иновациите в областта на цифровите технологии и тяхното приложение са ключов аспект на цифровата трансформация, а за да се подпомогне създаването на свързани с нея политики, са необходими данни за НИРД и за бизнес иновациите.
- През март и април 2019 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха предварително споразумение за програмата „Хоризонт Европа“. Европейската комисия предлага бюджет от около 100 милиарда евро с цел: укрепване на научните и технологичните основи на ЕС и европейското научноизследователско пространство (ЕНП); стимулиране на капацитета за иновации, конкурентоспособността и създаването на работни места в ЕС; и допринасяне за осъществяването на приоритетите на гражданите и за съхраняването на социално-икономическия модел и ценностите на ЕС.
- В предложението на Комисията за преработване на многогодишната финансова рамка за периода 2021—2027 г., прието на 28 май 2020 г.¹⁵, се подчертава, че научноизследователската дейност и иновациите ще продължат да бъдат приоритет за политиката на ЕС през следващите години.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

¹² COM(2019) 640 final.

¹³ Раздел 2.2.1 от COM(2019) 640 final.

¹⁴ Раздел 2.2.3 от COM(2019) 640 final.

¹⁵ COM(2020) 443 final.

В настоящия доклад се анализира изпълнението на действията, изброени в член 2 от Решение № 1608/2003/ЕО, чиято цел е създаването на система за статистическа информация за науката, технологиите и иновациите. Най-важните промени след 2018 г. са: i) по-добро интегриране на статистическите данни за НИРД и за иновациите в европейската бизнес статистика, за да се подобри качеството на данните и данните да се изготвят много по-ефективно; ii) адаптирането на събирането на данни за НИРД към изданието на Наръчника на Фраскати от 2015 г.; iii) прегледът на CIS с цел повишаване на качеството и значимостта от гледна точка на политиката на резултатите от проучването, както и привеждането му в съответствие с най-новата версия на Наръчника от Осло; и iv) подобрено в техническо отношение предаване на данните (във формат SDMX). Непрекъснатото наблюдение на съответствието и качеството на статистическите данни за НИРД и от CIS, изисквани от законодателството на ЕС, показва, че качеството на публикуваните от Евростат данни е добро. В сътрудничество с държавите — членки на ЕС, Евростат предприема редица мерки за увеличаване на ефективността на разходите и намаляване на административната тежест при изготвянето на тези статистически данни, както и за увеличаване на тяхната пълнота.